ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2023. május 10.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI HIVATAL

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **piros színű tollal kell javítani az alábbiak szerint.**

1. Jó válasz ✓
2. Hiány(osság) √
3. Nem tartozik a megoldáshoz, túllépi a terjedelmet [ ]
4. Hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás egy vonallal) _____
5. Értelmetlen szöveg; logikai, nyelvhelyességi probléma (aláhúzás hullámos vonallal) ~~~~~~
6. Súlyos helyesírási hiba (aláhúzás két vonallal) ═══════

(Súlyos helyesírási hiba:
- *a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése,*
- *az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja,*
- *kis és nagy kezdőbetű tévesztése,*
- *igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása,*
- *az ly-j tévesztése.)*

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozatra!

I. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítási-értékelési útmutatóban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.
Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *a válasz más megfogalmazásban is elfogadható*, ott minden olyan megoldást el kell fogadni, amely tartalmilag megegyezik a megadott válasszal. Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *más helyes válasz is elfogadható*, ott bármely olyan választ el kell fogadni, amely szakmailag helyes.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani, ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza a válaszban elvárt elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet jelöl meg (de nem az összeset), akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni.

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.
A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.
Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.
A javítási-értékelési útmutatótól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	**0,5 vagy 1 pont** (a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	**0 pont**
Hiányzó válasz:	**0 pont**

Kizárólag azokra a válaszelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket az útmutató külön is megjelöl.
Az útmutatóban megadott pontszám egy-egy eleme tovább már nem bontható.
A konkrét feladatokban az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni (lehet pl. 3,5 pont).
A feladatok után található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a vizsgázó által elért pontszámot**.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát a feladatlap utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni.
Ha az **egyszerű, rövid feladatok összpontszáma** egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint **egész számra kell kerekíteni** (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

II. A szöveges (kifejtendő) feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **kettő** feladat értékelhető:
egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.
A két feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a következők szerint kell eljárni:
– ha a vizsgázó **két** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de **választása** a korszakok vagy a feladattípusok tekintetében **rossz**, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontveszteség érje, vagyis mindkét megoldását ki kell javítani, és a magasabb pontszámút kell figyelembe venni;
– ha a vizsgázó **kettőnél több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de egyértelműen **jelölte választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a megjelölt feladatok megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni;
– ha a vizsgázó **kettőnél több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, és **nem jelölte** egyértelműen **választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni, vagyis pl. az összes szöveges feladat megoldása esetén a 13. és a 16. feladat megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni.
Minden megkezdett feladat megoldottnak minősül, ha a tanuló nem jelezte egyértelműen ennek ellenkezőjét.

2. A feladatok értékelése, pontozása

A szöveges feladatok értékelését – az értékelési szempontokat, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat megadó – a **javítási-értékelési útmutató alapján** kell elvégezni. Az egyes szempontok szerint elért pontszámokat a feladatlapon a kipontozott helyek után található táblázatba kell írni, majd ki kell számítani a vizsgapontszámot (mely középszinten azonos az összpontszámmal).

a) Feladatmegértés

2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az *Eseményeket alakító tényezők…* és az *Ismeretszerzés, a források használata* szempontokra adható pontok legalább felét megszerezte.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az *Eseményeket alakító tényezők…* és az *Ismeretszerzés, a források használata* szempontokra adható pontoknak kevesebb mint a felét szerezte meg, de legalább 1 pontot szerzett ezen szempontok valamelyikére.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az *Eseményeket alakító tényezők…* és az *Ismeretszerzés, a források használata* szempontokra nem szerzett pontot.

Ha a feladatmegértés pontszáma 0, akkor a feladat összpontszáma is csak 0 lehet.

b) Tájékozódás térben és időben

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „**T**”-vel jelöli.
A rövid esszénél együtt kell pontozni a térbeli és az időbeli elemeket (T), a hosszú esszénél külön (T1 és T2). Amennyiben az útmutató példákat sorol fel, akkor a felsorolt példák közül a megadott számú vagy azoktól eltérő más helyes megoldás(ok) ér(nek) pontot.

2 pont akkor adandó, ha a megadott számú helyes elem szerepel a vizsgázó dolgozatában.
1 pont akkor adandó, ha a megadott számú elem közül legalább egy hiányzik, de legalább egy szerepel.
0 pont akkor adandó, ha nincs helyes térbeli és/vagy időbeli elem.

A rövid esszénél a térbeli és időbeli elemekre maximálisan 1-1 pont, a hosszú esszénél 2-2 pont adható.
A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes *(✓Tidő*, illetve *✓Ttér*), illetve a hibás megoldást (aláhúzás).

c) Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „**K**”-val jelöli.
A rövid esszénél az általános és konkrét történelmi fogalmakra (**K1**) 0, 1 vagy 2 pont adható. Az útmutató négy fogalom szakszerű használatát várja el. A megadott fogalmak példaként értelmezendők.

2 pont akkor adandó, ha legalább három szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.
1 pont akkor adandó, ha egy vagy két szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.
0 pont akkor adandó, ha nincs egy szakszerűen használt fogalom sem a vizsgázó esszéjében.

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes *(✓)*, illetve a hibás (aláhúzás) fogalomhasználatot.
A **hosszú esszénél külön kell pontozni** az ún. **általános** (**K1**) és a **konkrét** (**K2**) **történelmi fogalmakat**. A 0, 1, illetve 2 pont a rövid esszénél említett elvek szerint adható, s a vizsgázó megoldását is ugyanolyan jelöléssel kell ellátni.

A **szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre** a rövid (**K2**) és a hosszú esszénél (**K3**) is 0, 1 vagy 2 pont adható.

2 pont akkor adandó, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, logikusan szerkesztett szöveg, melyben nincs egynél több súlyos nyelvhelyességi vagy súlyos helyesírási hiba.
1 pont akkor adandó, ha a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos, vagy ha több nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát tartalmaz.
0 pont akkor adandó, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok, vagy ha a szövegben sok súlyos nyelvhelyességi és súlyos helyesírási hiba van.

d) Ismeretszerzés, a források használata, eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

Az *Ismeretszerzés, a források használata* (az útmutatóban „**F**”-vel jelölve) és az *Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás* (az útmutatóban „**E**”-vel jelölve) értékelési szempontok pontozása azonos elvek alapján történik. A tartalmi válaszelemek két részből állnak: valamilyen tény **rögzítése** és ehhez kapcsolódó **megállapítás** (bármilyen ok-okozati vagy egyéb, a rögzített állításhoz kapcsolódó összefüggés). A tartalmi elemeknél zárójelben szereplő példák (a „pl.” rövidítéssel kezdődő tartalmi elemek) azt jelzik, hogy az ott **felsoroltak bármelyike, illetve azokon kívül más helyes válaszelem is elfogadható**. A példák közül tehát elég egyet leírni a maximális pontszám eléréséhez. Egy helyes elem rögzítésére 1 pont, a hozzá tartozó helyes megállapításra 2 pont jár (a megállapításra 1 pont is adható, amennyiben a vizsgázó megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő vagy pontatlan) az alábbiak szerint:

3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, és hozzá kapcsolódó helyes megállapítást tett.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha helyesen rögzített egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, de nem tett megállapítást, vagy ha nem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Egy-egy ismeret vagy összefüggés több helyen is szerepelhet példaként az útmutatóban, de minden elemre csak egy szempontnál adható pont.
A javító az esszé konkrét helyén egyértelmű jelöléssel *(pl. ✓F1 ha az egyik elem található meg az adott szövegrészben; ✓✓F1 ha a rögzítés és a megállapítás is megtalálható az adott szövegrészben; ✓F1 és ✓F1 külön jelölve, ha a rögzítés és a megállapítás nem közvetlenül egymás után található meg, hanem az esszé két különböző részén*) jelzi a helyes, illetve – aláhúzással – a hibás megoldásokat.
Ugyanígy kell jelölni az eseményeket alakító tényezőkre adott részpontokat *(pl. ✓E1)*.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat – rövid feladatoknál 2-3 sorban, hosszú feladatoknál 4-5 sorban – befejezhető, és az abban szereplő válaszelemek is értékelhetők. A további sorokban szereplő válaszelemek nem értékelhetők.

4. A szöveges feladatok pontszámainak összesítése

A részletes javítás elvégzése után a feladatonkénti vizsgapontokat a feladatsor hátlapján levő táblázatba át kell vezetni, majd ott összesíteni.

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat összegezni kell.

I. EGYSZERŰ, RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Kereszténység (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Szertartási szövegrészlet	Fogalom
a) „Értünk emberekért, a mi üdvösségünkért, leszállott a mennyből. Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától és emberré lett.”	karácsony
b) „Halál mérgét megtiportad, mennyországot megnyitottad.”	húsvét
c) „Kezébe vette a kenyeret, hálát adott, megtörte, tanítványainak adta, és így szólt: vegyétek és egyetek ebből mindnyájan.”	utolsó vacsora

d) (Helyes sorrend esetén 1 pont.)

1.	2.	3.
a	c	b

2. Középkori építészet (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)
2., 5., 6., 8.

3. Hunyadi Mátyás (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)
a) 1. (rendkívüli) hadiadó, 2. füstpénz / füstadó
b) Mert a (muszlim) törökök ellen hadakozott. (*A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.*) (Elfogadható még: Mert a husziták / eretnekek ellen hadakozott.)
c) 1.

4. A felvilágosodás (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)
a) 2.
b) 1., 5.
c) 1.

5. Rákóczi-szabadságharc (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)
a) kuruc(ok)
b) protestáns(ok)
c) abszolutizmus / abszolutista berendezkedés *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
d) 2.

6. Első ipari forradalom (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Leírás	Kép betűjele
a) Több orsó forgatásával felgyorsította a fonalgyártást.	B
b) A korszak legfontosabb erőgépe, amely más eszközök meghajtására szolgált.	C
c) Tönkretette a kézműipari szövést Európában és Indiában.	A
d) Addig a kereskedelemtől elzárt területeket kapcsolt be a világpiacba.	F

7. A kiegyezés (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)
a) (I.) Ferenc József
b) A fegyveres harc áldozatokat követelt volna. / Magyarország nem volt elég erős a győzelemhez. / A fegyveres harc nemzetközi támogatás híján elbukott volna. / A korábbi szabadságharc vereséget szenvedett. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
c) 1., 4.

8. A sztálini Szovjetunió (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)
a) munkások / munkásság / proletárok / proletariátus; parasztok / parasztság *(A válaszok fordított sorrendben is elfogadhatók.)*
b) 2.
c) 1.

9. A trianoni békediktátum (Elemenként 1 pont, összesen 6 pont.)

Állítás	Népcsoport / utódállam neve
a) A legnagyobb létszámú magyar kisebbség ehhez az országhoz került.	Románia
b) Ez a népcsoport vált a legnagyobb kisebbséggé a trianoni Magyarországon.	német(ek)
c) Az ehhez az államhoz csatolt területen élő magyarok létszáma felülmúlta a csatolt területen élő bármely más népcsoport létszámát.	Szerb–Horvát–Szlovén Királyság
d) Ennek a népcsoportnak a döntő többsége Csehszlovákiához került, de így sem váltak ott államalkotó nemzetté.	rutén(ek) / ruszin(ok)

e) Mert Ausztria is vesztes állam volt. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
f) Soknemzetiségű államok jöttek létre. / A határokat nem etnikai alapon húzták meg. / Magyar többségű területeket is elcsatoltak. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

10. Európai Unió (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)
a) Európai Parlament
b) Európai Unió Tanácsa / Miniszterek Tanácsa
c) Európai Bizottság
d) Európai Tanács

11. 1956 (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Állítás	Sorszám	
a) A forradalmárok elutasították a szovjet minták másolását és az idegen elnyomást.	2.	3.
b) Kifejezték a lengyel felkelőkkel való szolidaritást.	5.	
c) A forradalmárok felemelték szavukat a szovjet gazdasági igények feltétlen kiszolgálása ellen.	1.	

Az a) feladatrésznél az egy sorba írt sorszámok fordított sorrendben is elfogadhatók.

12. Szociális ellátórendszer (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)
a) társadalombiztosítás
b) járulék
c) egészségbiztosítás
d) Egyre csökken az aktív keresők aránya a nyugdíjasokéhoz képest. / A társadalom elöregedése miatt. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Julius Caesar egyeduralma (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Caesar egyeduralmát mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	**0–2**
Tájékozódás térben és időben	**T** Rögzíti, hogy Caesar a Kr. e. 1. században élt, vagy rögzít egy fontos eseményt Caesar életéből (pl. a polgárháború kezdete: Kr. e. 49, pharszaloszi csata: Kr. e. 48, Caesar meggyilkolása: Kr. e. 44), és rögzíti, hogy Caesar a Római Birodalmat irányította / Galliát meghódította.	**0–2**
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	**K1** Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. dictator, consul, senatus, köztársaság.	**0–2**
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi hibát.	**0–2**
Ismeretszerzés, a források használata	**F1** Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. megemelte a senatus létszámát; előkelővé emelt közembereket; a hivatalnokok felét Caesar jelöltjei közül választották), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a senatus jelentősége csökkent; új elitet hozott létre; provinciabeliek is bekerülhettek a senatusba; a senatorok összeesküvést szőttek ellene / meggyilkolták).	**0–3**
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	**E1** Rögzíti, hogy Caesar (örökös) dictatorként birtokolta a hatalmat / a triumvirátust felszámolva / ellenfeleit legyőzve egyeduralmat valósított meg, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel megsértette a köztársaság törvényeit; egy időre véget vetett a polgárháborúnak; hadseregére támaszkodott; monarchia létrehozását tervezte; a köztársaság hívei meggyilkolták).	**0–3**
	E2 Rögzít egyet Caesar további intézkedései közül (pl. sok rabszolgát felszabadított; adó- / pénz- / naptárreformot hajtott végre; értékálló aranypénzt vezetett be; földet osztott / letelepítette a veteránokat), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. növelni akarta hívei számát; igyekezett pótolni a polgárháború okozta vérveszteséget; célja a gazdaság és a kereskedelem fellendítése volt; egységesítette a birodalom pénzeit).	**0–3**
Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		**17**

14. Az auschwitzi koncentrációs tábor (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az auschwitzi koncentrációs tábor működését mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	**0–2**
Tájékozódás térben és időben	**T** Rögzít egy lényeges évszámot a témával kapcsolatban (pl. Hitler hatalomra jutása: 1933, második világháború: 1939–1945, wannsee-i jegyzőkönyv: 1942, magyar zsidók deportálása: 1944), és rögzíti, hogy Auschwitz a (megszállt) lengyel területeken volt.	**0–2**
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	**K1** Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. holokauszt, koncentrációs tábor, megsemmisítő tábor / haláltábor, zsidó.	**0–2**
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	**0–2**
Ismeretszerzés, a források használata	**F** Rögzíti a kép egy lényegi elemét (pl. Auschwitzban ipari üzemek létesültek; a foglyokkal ingyen- / rabszolgamunkát végeztettek), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a koncentrációs táborok eredetileg munkatáborok voltak; a zsidók munkaerejét is a háború szolgálatába állították; a háború okozta munkaerőhiányt pótolták; a rossz munkakörülmények miatt sokan meghaltak).	**0–3**
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	**E1** Rögzíti, hogy Auschwitz megsemmisítő táborként / haláltáborként is működött, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a foglyokat gázkamrákban gyilkolták meg; a holttesteket jórészt elégették; az áldozatok elsöprő többsége zsidó volt; itt gyilkolták meg a magyar zsidók többségét; a munkaképtelennek nyilvánítottakat gyilkolták meg először).	**0–3**
	E2 Rögzít még egy lényeges tényt Auschwitz működésével kapcsolatban (pl. a tábort az SS működtette; a foglyokat a táborba érkezéskor szelektálták; a foglyok fűtetlen barakkokban laktak / éheztek / nem kaptak orvosi ellátást; egyes foglyokon orvosi kísérleteket végeztek; a foglyok többsége zsidó volt; cigányokat / homoszexuálisokat / vallási kisebbségeket / politikai ellenfeleket / hadifoglyokat is Auschwitzba hurcoltak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a szökés szinte lehetetlen volt; a foglyokat is felhasználták a tábor működtetésére; szökött foglyok adtak hírt az itt történtekről; a foglyokat vagonokban deportálták a táborba; a munkaképeseket más munkatáborokba is továbbküldték; a tábort a háború alatt bővítették; az embertelen körülmények miatt is magas volt a halálozás; a tábor a náci fajelmélet alapján működött; a foglyokat jelzésekkel különböztették meg).	**0–3**
Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		**17**

15. Széchenyi István gyakorlati tevékenysége (hosszú)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Széchenyi István gazdaságfejlesztő gyakorlati tevékenységét és annak hátterét mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	**0–2**
Tájékozódás térben és időben	**T1** Rögzíti, hogy a reformkor 1825-ben / 1830-ban / 1832-ben vette kezdetét, vagy rögzíti, hogy Széchenyi Hitel című műve 1830-ban jelent meg.	**0–2**
	T2 Rögzít egy térbeli elemet a témához kapcsolódóan (pl. Magyarország a Habsburg Birodalom része volt, Magyarország fő külkereskedelmi partnere Ausztria volt, az ország gazdasági központjává Pest-Buda vált, a Vaskapuszoroson át vezetett az út a Fekete-tengerhez).	**0–2**
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	**K1** Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. ipar, közlekedés, vasút, gőzhajó.	**0–2**
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. ipari forradalom / gyár(ipar), hitel, tőke / tőkés fejlődés, főnemes / arisztokrata / nagybirtokos.	**0–2**
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	**0–2**
Ismeretszerzés, a források használata	**F1** Rögzít egy lényegi tényt a képek alapján (pl. Széchenyi gőzmalmot alapított; Széchenyi fejlesztette a malomipart; a vízimalmok mellett megjelentek a gőzmalmok is), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. elkezdett kialakulni a gyáripar; a liszt Magyarország fontos kiviteli cikkévé vált; a magyar iparfejlődés részben a mezőgazdaságra épült).	**0–3**
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Széchenyi állandó kikötőt akart létrehozni az Óbudai-szigeten; kezdeményezte az Óbudai Hajógyár megalapítását), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. fontos szerepe volt a dunai gőzhajózás megindításában; elkezdett kialakulni a gyáripar / gépgyártás).	**0–3**
	F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Széchenyi Pest- / Buda-Pest-központú vasúthálózatot javasolt; fontosnak tartotta a vasúti összeköttetést más országokkal), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Széchenyi felismerte, hogy a vasútépítés elengedhetetlen a gazdaság fellendítéséhez; fontosnak tartotta a külkereskedelem fellendítését; a Sopron és Bécs közötti vasúti összeköttetésen munkálkodott; a reformkorban két vasútvonal épült meg; terveiről Kossuthtal is vitázott).	**0–3**
	E1 Rögzít egy lényeges tényt arra vonatkozóan, mi ösztönözte Széchenyit a gazdaság fejlesztésére (pl. angliai utazásokat tett; nem tudott hitelt felvenni), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Angliában az ipari forradalom kibontakozását látta; észlelte Magyarország elmaradottságát; hitelre birtokainak modernizálásához lett volna szüksége; a Hitel című művében az ősiség eltörlését sürgette; a gazdasági reformokat tekintette elsődlegesnek).	**0–3**

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	**E2** Rögzíti, mi tette lehetővé Széchenyi számára a gazdaság fejlesztését (pl. főnemesi származású / gazdag nagybirtokos volt; jó kapcsolatot ápolt az udvarral; kezdeményezéseibe más arisztokratákat / tőkés vállalkozókat is bevont; a Helytartótanács közlekedési osztályát vezette), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. részben saját vagyonát fektette be / áldozta a fejlesztésekre; bízott abban, hogy az udvar is támogatni fogja a magyar gazdaság fejlesztését; több esetben részvénytársaságot alapított; a közlekedés fejlesztése elsődlegesen a kereskedelem fellendítését szolgálta).	**0–3**
	E3 Rögzíti Széchenyinek egy, a forrásokban nem szereplő, gyakorlati gazdaságfejlesztő kezdeményezését (pl. a Lánchíd építésének / a Vaskapuszoros szabályozásának / a Tisza szabályozásának / a lóversenyeknek a kezdeményezése), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a Pest és Buda közötti közlekedést akarta megkönnyíteni; a nemesektől is hídvámot szedetett; a Lánchíd a szabadságharc alatt készült el; a Vaskapuszoros szabályozása a gőzhajók közlekedését segítette elő; a Tisza szabályozására csak később került sor; a lóversenyekkel a lótenyésztést ösztönözte; terveiről Kossuthtal is vitázott).	**0–3**
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	**0–3**
Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		**33**

16. A magyarországi rendszerváltozás (hosszú)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az 1989. évi politikai eseményeket mutatja be a rendszerváltozással kapcsolatban. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	**0–2**
Tájékozódás térben és időben	**T1** Rögzíti egy fontos esemény dátumát (pl. Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése: 1989. június 16., a harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása: 1989. október 23.).	**0–2**
	T2 Rögzíti a téma egy térbeli elemét (pl. Magyarország a szovjet blokk része volt, Nagy Imre újratemetési ünnepségére a Hősök terén került sor, a harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása a Kossuth téren történt).	**0–2**
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	**K1** Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. diktatúra / demokrácia, forradalom, választások, emberi jogok.	**0–2**
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. egypártrendszer / többpártrendszer, gyülekezési jog, köztársaság, népszavazás / jogállam.	**0–2**
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	**0–2**

Ismeretszerzés, a források használata	**F1** Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Pozsgay az 1956-os forradalmat népfelkelésnek nevezte; Nagy Imre szerepét pozitívan értékelte), és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. az 1956-os forradalmat a Kádár-rendszerben ellenforradalomnak nevezték; megkérdőjeleződött a Kádár-rendszer legitimitása; 1956 eszményei / követelései voltak a rendszerváltók fő követelései is; Nagy Imre rehabilitálásához az interjú adta meg az első lépést).	**0–3**
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. az ellenzék demokráciát / az emberi és polgári jogok érvényesülését / a szovjet csapatok kivonását / Magyarország függetlenségét követelte), és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. a követelések hasonlítottak az 1956-os forradalom követeléseihez; a követelések következtében sokan tartottak a szovjet beavatkozástól; a kommunista diktatúra már nem tudott hatékonyan fellépni az ellenzéki megmozdulásokkal szemben; a követelések nagy társadalmi támogatást élveztek).	**0–3**
	F3 Rögzíti, hogy Magyarországon a rendszerváltás tárgyalásos formában / az MSZMP és az ellenzék közti tárgyalások eredményeként / tárgyalásos forradalommal valósult meg, és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. sikerült elkerülni a véres eseményeket; a Nemzeti Kerekasztal dolgozta ki a rendszerváltozás menetét; az ellenzéki pártok közös álláspontjukat az Ellenzéki Kerekasztalnál dolgozták ki; az MSZMP elfogadta többpártrendszer / az új alkotmány szükségességét; mindez a Szovjetunió összeomlásának / a nyugati országok támogatásának is köszönhető volt; az ellenzék erős társadalmi támogatottsága is hozzájárult, hogy az MSZMP tárgyalóasztalhoz kényszerült; ez hozzájárult ahhoz, hogy nem került sor felelősségre vonásra).	**0–3**
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	**E1** Rögzíti, hogy Nagy Imrét újratemették, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel szimbolikusan is megbukott a Kádár-rezsim; a bíróság újratárgyalta a Nagy Imre-pert, és ártatlannak minősítette a koncepciós per áldozatait; több százezer ember vett részt az eseményen; itt vált ismert politikussá beszédével Orbán Viktor).	**0–3**
	E2 Rögzíti, hogy Magyarországon kikiáltották a köztársaságot, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. korábban Magyarország népköztársaság volt; a kommunista diktatúra ezzel jogilag is megszűnt; módosították az 1949-es alkotmányt; demokratikus többpárti választásokat lehetővé tévő választási törvényt alkottak).	**0–3**
	E3 Rögzít egy – a forrásokban nem szereplő – eseményt a rendszerváltozás politikai folyamatával kapcsolatban (pl. Magyarország befogadta az NDK-ból érkező menekülteket; az MSZMP feloszlatta önmagát; négy kérdésben népszavazást tartottak), és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. megállapodás született a nyugati határ megnyitásáról / a szovjet csapatok kivonásáról; az állampárt két részre szakadt, és elfogadta a demokratikus átmenet szükségességét; az egyik	**0–3**

	legnagyobb vita a köztársasági elnök megválasztásának módja volt / a népszavazás következtében az országgyűlés választja a köztársasági elnököt; 40 éve ez volt az első valóban demokratikus szavazás hazánkban).	
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	**0–3**
Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		**33**

A feladatlapon szereplő források (kép, ábra, térkép, adatsor) forrásai:
1. https://www.liturgia.hu/a-szentmise-menete/ https://regi.katolikus.hu/lelkiseg.php?h=10
2. https://www.pngitem.com/middle/xhTwTi_catholic-drawing-gothic-church-cathedral-architecture-drawing-hd/
3. https://mek.oszk.hu/10600/10604/10604.htm
4. Bertrand Russell: A nyugati filozófia története a politikai és társadalmi körülményekkel összefüggésben, a legkorábbi időktől napjainkig. Győr, 1994. Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez 1620–1980. Szerkesztő: Bődy Pál, Urbán Aladár. Budapest–Pécs
A nagy francia forradalom dokumentumai. Szerkesztő: Hahner Péter. Budapest 1999. https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=03800005.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei
http://sagv.gyakg.u-szeged.hu/tanar/farkzolt/patric/12tabla.htm
https://multesjovo.hu/wp-content/uploads/aitfiles/5/m/5mj_1992_03v3.pdf
5. Az újkor (1492-1914) | Sulinet Tudásbázis
https://mek.oszk.hu/02700/02786/02786.htm
MT 2003/6 5 (iif.hu)
6. https://www.oldbookillustrations.com/illustrations/watt-steam-engine/
https://pixels.com/featured/2-george-stephensons-locomotive-mary-evans-picture-library.html
https://www.sciencephoto.com/media/1001791/view/woman-using-a-spinning-jenny-c1880
https://in.pinterest.com/pin/715790934511810972/
https://clickamericana.com/topics/culture-and-lifestyle/cars-trucks/see-some-of-the-earliest-automobiles-1890s-1900s
https://etc.usf.edu/clipart/35400/35493/blast_35493.htm
7. A kiegyezés. Nemzet és emlékezet. Szerkesztő: Cieger András. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. A magyar országgyűlés képviselőházának általános vitája a kiegyezési törvényekről.
8. Ismeretlen szerző plakátja, 1930 körül https://www.posterplakat.com/the-collection/posters/pp-630
9. Emelt szintű történelem érettségi írásbeli 2009. október
10.
https://hu.wikipedia.org/wiki/Az_Eur%C3%B3pai_Uni%C3%B3_int%C3%A9zm%C3%A9nyei#/media/F%C3%A1jl:Az_Eur%C3%B3pai_Uni%C3%B3_politikai_rendszere.svg (Készítette: Andoras)
11. https://www.parlament.hu/en/web/orszaghaz/konyv-jelzo?p_p_id=hu_parlament_nemzetfotere_konyvjelzo_KonyvJelzoPortlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&_hu_parlament_nemzetfotere_konyvjelzo_KonyvJelzoPortlet_articleId=1030310
https://hu.wikipedia.org/wiki/Az_1956-os_forradalom_jelszavai
12. 2019. évi CXXII. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről. https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900122.tv
https://www.parlament.hu/documents/10181/39233854/Infojegyzet_2021_50_nyugdij.pdf/0f1fefe7-4ad3-234c-637e-1cc1d9253c3b?t=1623391927384
13. https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_9_feladatgyujtemeny/lecke_01_004
14. https://subcamps-auschwitz.org/auschwitz-subcamps/arbeitslager-bobrek/#group_8013-18
15. PestBuda 2021. szept.
https://pestbuda.hu/cikk/20210922_az_elso_pesti_gozmalom_jelentos_ipari_fejlodest_inditott_el_180_eve_kezdte_meg_mukodeset_a_jozsef_hengermalom
Széchenyi pesti tervei. Szerk. Nagy Lajos. http://mek.niif.hu/05400/05441/05441.pdf
Széchenyi István: Javaslat a magyar közlekedési ügy rendezésérül. Pozsony, 1848.
https://mek.oszk.hu/16400/16429/16429.pdf
16. https://hvg.hu/itthon/20190128_pozsgay_imre_interjuja_amely_utan_mar_nem_volt_visszaut
https://hu.wikipedia.org/wiki/12_pont_(1989)
szadesz.jpg (1010×703) (d3knx7v8i1y46b.cloudfront.net)